

บทที่ 4

ลักษณะการค้าของไทยกับญี่ปุ่น

4.1 การส่งออก (Export)

โครงสร้างการส่งออกของไทยไปยังญี่ปุ่นในระยะแรก ส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตรกรรม และสินค้าขั้นปฐม โดยในปี 2503 มีการส่งออกสินค้าดังกล่าวประมาณร้อยละ 80 ของการส่งออกทั้งหมดที่ไทยส่งไปญี่ปุ่น¹ และปี 2519 สินค้าที่ส่งออกภาคเกษตรกรรมสูงถึงร้อยละ 51.8 ส่วนสินค้าอุตสาหกรรมมีเพียงร้อยละ 26 เท่านั้น ต่อมาในปี 2530 สินค้าส่งออกภาคเกษตรกรรมลดลงเหลือเพียงร้อยละ 28.4 ส่วนสินค้าอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 61.7 เป็นการชี้ให้เห็นว่า ในสองทศวรรษที่ผ่านมา สินค้าออกที่เป็นสินค้าขั้นปฐมและสินค้าภาคเกษตรกรรมได้ลดบทบาทลง ส่วนสินค้าอุตสาหกรรมมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น กล่าวคือ ในระยะหลังการส่งออกเป็นสินค้าอุตสาหกรรม โดยมีมูลค่าเกินกว่าร้อยละ 50 ของการส่งออกรวม ดังตารางที่ 4.1 สินค้าออกสำคัญที่ไทยส่งไปยังตลาดญี่ปุ่น ส่วนใหญ่เป็นสินค้าประเภทพื้นฐาน (Basic Commodity)² แม้มีการขยายตัวในระยะเวลาที่ผ่านมาสูง แต่อัตราการขยายตัวของการส่งออกยังต่ำกว่าการนำเข้าเป็นอันมากเมื่อเปรียบเทียบกับอัตราการขยายตัวของการส่งออกจากไทยไปยังประเทศคู่ค้าที่สำคัญอื่น ๆ การขยายตัวของสินค้าอุตสาหกรรมส่งออกจากไทยไปยังตลาดญี่ปุ่นนับได้ว่ามีอัตราที่ต่ำกว่าการส่งออกของไทยไปญี่ปุ่นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นนั้น เป็นผลจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศญี่ปุ่นที่เพิ่มขึ้นในอัตราที่สูง เงินเยนมีค่าสูงขึ้น และรัฐบาลญี่ปุ่นได้ดำเนินมาตรการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ โดยมีการกระตุ้นอุปสงค์ภายในประเทศทำให้ความต้องการของตลาดญี่ปุ่นอยู่ในระดับสูง จนกระทั่งหลังปี 2531 การส่งออกของไทยไปญี่ปุ่นขยายตัวเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง แม้ว่าอัตราแลกเปลี่ยนจะเอื้ออำนวยต่อการส่งออก ในปี 2536 ไทยส่งออกไปญี่ปุ่นในอัตราการขยายตัวที่ลดลง โดยเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 10.4 เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจญี่ปุ่นซบเซา

¹ Seiji Naya and Narongchai Akrasanee, "Thailand's International Economic Relations with Japan and the U.S. : A Study of Trade and Investment Interactions," Thammasat University Faculty of Economics Discussion Paper Series No.47, September 1975: pp. III1-III4. (Mimeographed)

² สมศักดิ์ แดงบุญเลิศชัย, การค้าและการลงทุนไทย-ญี่ปุ่น (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 26 สิงหาคม 2530): หน้า 19.

ตารางที่ 4.1 : โครงสร้างสินค้าออกของไทยไปญี่ปุ่น

รายการ	มูลค่า: ล้านบาท					อัตราการขยายตัว: ร้อยละ				สัดส่วน: ร้อยละ				
	2535	2536	2537	2538	2539	2536	2537	2538	2539	2535	2536	2537	2538	2539
1. สินค้าส่งออกทั้งหมด	144,391.30	159,479.70	194,276.20	236,099.40	198,146.20	10.40	21.80	21.50	1.90	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
2. สินค้าเกษตรกรรม	47,753.10	50,621.40	61,278.20	65,263.90	47,188.20	6.00	21.10	6.50	-13.00	33.10	31.70	31.50	27.60	23.80
3. สินค้าอุตสาหกรรมเกษตร	14,583.90	15,025.70	18,850.30	22,474.60	21,020.00	3.00	25.50	19.20	13.00	10.10	9.40	9.70	9.50	10.60
4. สินค้าอุตสาหกรรมสำคัญ	73,420.70	82,010.90	100,252.60	129,386.30	112,438.00	11.70	22.20	29.10	6.10	50.80	51.40	51.60	54.80	56.70
5. สินค้าแร่และเชื้อเพลิงสำคัญ	1,590.70	1,840.70	1,434.20	1,438.20	1,275.00	15.70	-22.10	0.30	6.10	1.10	1.20	0.70	0.60	0.60
6. สินค้าอื่น ๆ	7,043.00	9,981.00	12,460.90	17,536.30	16,225.10	41.70	24.80	40.70	12.60	4.90	6.30	6.40	7.40	8.20

ที่มา: ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

หมายเหตุ: ปี 2539 เป็นตัวเลขเบื้องต้นคือ เดือน ม.ค.-ค.ค.

แต่การแข็งตัวของค่าเงินเยนช่วยให้การส่งออกไปญี่ปุ่นลดลงเล็กน้อย และในปัจจุบันโครงสร้างสินค้าออกของไทยไปญี่ปุ่นเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต กล่าวคือ จากสินค้าเกษตรกรรมเปลี่ยนเป็นการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมมากขึ้น ประกอบกับการขยายตัวของเศรษฐกิจและการค้าของไทย ส่งผลให้การส่งออกขยายตัวในอัตราที่สูงและเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันให้เศรษฐกิจของประเทศขยายตัวในอัตราที่สูงถึงร้อยละ 8.8 สูงกว่าอัตรายขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 8.2 ต่อปี ที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ในปี 2537 โดยภาคอุตสาหกรรมมีการขยายตัวอัตราร้อยละ 11.8³

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การส่งออกของไทยขยายตัวในอัตราที่สูงมาก⁴ ได้แก่

1. สถานการณ์เศรษฐกิจ การค้าของโลกและของประเทศคู่ค้าสำคัญมีความมั่นคงสูง
2. มีความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนที่เกิดขึ้นอย่างรุนแรง มีผลให้การส่งออกของไทยไปยังตลาดสหรัฐอเมริกาลดลงจากการที่สินค้ามีราคาสูงขึ้นแต่ส่งผลดีต่อการส่งออกในตลาดญี่ปุ่นและสหภาพยุโรป เพราะสินค้ามีราคาถูกลง ทำให้การส่งออกของไทยโดยรวมขยายตัวเพิ่มขึ้น
3. ผลสำเร็จของการเจรจารอบอุรุกวัยและการจัดตั้งองค์การการค้าโลก ทำให้ตลาดการค้าเปิดกว้างขึ้นช่วยกระตุ้นให้การค้าที่ขยายตัวเพิ่มขึ้นมาก บรรยากาศการค้าของโลกเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น
4. ราคาสินค้าโดยทั่วไปอยู่ในระดับสูง และส่วนใหญ่การส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมขยายตัวในเกณฑ์ดี
5. ความสำเร็จของภาครัฐบาลและเอกชน ในการกระจายการส่งออกไปยังตลาดแห่งใหม่ โดยเฉพาะประเทศในแถบเอเชีย

แต่การขยายตัวของการส่งออกของไทยไปญี่ปุ่นไม่มากเท่าที่ควร เนื่องจากมีอุปสรรคในด้านมาตรการทางการค้าของญี่ปุ่น⁵ ได้แก่

1. การเก็บภาษีนำเข้าในอัตราสูง แม้ว่าจะมีการเพิ่มอัตรารักษาภาษีนำเข้าภายใต้องค์การการค้าโลก แต่สินค้าหลายรายการยังมีภาษีสูง รวมทั้งมีการเก็บภาษีนำเข้าตามฤดูกาลในสินค้าเกษตรกรรม
2. ญี่ปุ่นมีข้อกำหนดในการตรวจสอบด้านความสะอาดเพื่อสุขอนามัยที่เข้มงวดมาก

³ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง เป้าหมายการส่งออก การนำเข้าและดุลการค้า ปี 2539 ณ โรงแรมเทลิทรี กาญจนบุรี, 24-26 พฤศจิกายน 2538: หน้า 1.(อค์สำเนา)

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 1.

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 38.

3. ญี่ปุ่นได้ออกกฎหมายประกันความบกพร่องของสินค้า (Product Liability Law of Japan: PL Law) ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 1 กรกฎาคม 2538 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับมาตรฐานและความปลอดภัยของผู้บริโภค ผู้ผลิตสินค้าจะต้องชดเชยค่าเสียหาย เนื่องจากความบกพร่องของสินค้าโดยผู้บริโภคสามารถเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้นำเข้าสินค้า และผู้นำเข้าสินค้าจะต้องเรียกเก็บจากผู้ผลิตในต่างประเทศอีกต่อหนึ่ง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อ การส่งออกของไทยในอนาคต

จากตารางที่ 4.2 จะเห็นได้ว่า สินค้าออกสำคัญของไทยไปญี่ปุ่นเป็นสินค้าอุตสาหกรรม อาหาร สิ่งทอ และเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ โดยในอดีตเน้นการส่งออกอุตสาหกรรมอาหาร ได้แก่ อาหารที่ผ่านการแปรรูปแล้ว น้ำตาลทราย แต่ในปัจจุบันเน้นการส่งออกอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องปรับอากาศ แผงวงจรไฟฟ้า และเครื่องรับวิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น อัตราเจริญเติบโตของการส่งออกมีแนวโน้มที่สูงขึ้น คือ ปี 2536 มีอัตราการขยายตัวเพียงร้อยละ 2.10 แต่ในปี 2537 และปี 2538 มีอัตราการขยายตัวสูงขึ้นอย่างรวดเร็วเป็นร้อยละ 23.50 และ 21.70 ตามลำดับ

การส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมจากไทยไปญี่ปุ่นแยกตามประเภทอุตสาหกรรมที่ศึกษา (ตารางที่ 4.3) คือ

1. อาหาร

อุตสาหกรรมอาหารมีแนวโน้มการส่งออกที่เพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะตั้งแต่ปี 2528 เป็นต้นมา คือ มีมูลค่าการส่งออกเท่ากับ 11,402.41 ล้านบาท ในปี 2529 มีมูลค่าการส่งออก 16,764.59 ล้านบาท และปี 2537 มีมูลค่าการส่งออกเท่ากับ 68,205.93 ล้านบาท ดังนั้นในปัจจุบันอุตสาหกรรมอาหารจึงเป็นอุตสาหกรรมที่ไทยส่งออกไปญี่ปุ่นมากที่สุด

สินค้าส่งออกและสินค้านำเข้า สามารถแยกประเภทสินค้าอุตสาหกรรมตามกรมศุลกากรได้ดังนี้

1. สินค้าอุปโภคบริโภค (Consumer Goods or Non-durable Goods) ได้แก่ อุตสาหกรรมอาหาร
2. สินค้ากึ่งสำเร็จรูปและวัตถุดิบ (Intermediate Products and Raw Materials Goods) ได้แก่ อุตสาหกรรมสิ่งทอ อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์และกระดาษ
3. สินค้าทุน (Capital Goods) ได้แก่ อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะและอโลหะ อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมเครื่องจักรและเครื่องมือการขนส่งคมนาคม และอุตสาหกรรมวัสดุก่อสร้าง

ตารางที่ 4.8: สินค้าออกสำคัญ 10 อันดับรวมของไทยไปญี่ปุ่น

รายการ	มูลค่า: ล้านบาท					อัตราการขยายตัว: ร้อยละ				สัดส่วน: ร้อยละ				
	2535	2536	2537	2538	2539	2536	2537	2538	2539	2535	2536	2537	2538	2539
1. ธาตุโพแทสเซียม	9,875.80	9,713.80	12,864.80	20,646.30	6,920.30	-1.6	32.4	60.5	-8.1	6.8	6.1	6.6	8.7	8.9
2. เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	6,865.50	5,371.60	7,290.60	10,906.20	5,231.90	-21.8	35.7	49.6	75.5	4.8	3.4	3.8	4.6	6.7
3. วัสดุพลาสติก แผ่นแข็ง	14,538.90	16,388.50	18,207.40	18,594.60	3,806.00	12.7	11.1	2.1	-32.9	10.1	10.3	9.4	7.9	4.9
4. วิทยุและเครื่องรับวิทยุ	7,348.60	7,861.70	8,467.80	8,992.50	3,221.10	7	7.7	6.2	24.4	5.1	4.9	4.4	3.8	4.1
5. เสื้อผ้าสำเร็จรูป	7,588.90	7,575.70	8,480.90	9,269.70	3,199.80	-0.2	11.9	9.3	6.7	5.3	4.8	4.4	3.9	4.1
6. เครื่องรับวิทยุโทรทัศน์และส่วนประกอบ	4,928.40	5,919.50	8,307.20	8,980.50	2,958.70	20.1	40.3	8.1	4.8	3.4	3.7	4.3	3.8	3.8
7. เครื่องรับวิทยุโทรทัศน์และส่วนประกอบ	2,073.20	2,628.10	6,465.80	8,509.00	2,879.10	26.8	146	31.6	53.3	1.4	1.6	3.3	3.6	3.7
8. แผงวงจรไฟฟ้า	2,876.10	4,681.00	5,003.00	8,321.10	2,729.50	62.8	6.9	66.3	8.4	2	2.9	2.6	3.5	3.5
9. น้ำตาลทราย	4,265.40	3,370.10	4,290.30	4,027.70	2,402.50	-21	27.3	-6.1	84.8	3	2.1	2.2	1.7	3.1
10. วัสดุพลาสติก แผ่นแข็ง	8,551.20	6,878.40	7,572.40	7,574.50	1,998.40	-19.6	10.1	0	-19.4	5.9	4.3	3.9	3.2	2.6
รวมสินค้า 10 รายการ	68,911.80	70,388.40	86,950.10	105,822.00	35,347.30	2.1	23.5	21.7	7.9	47.7	44.1	44.8	44.8	45.4
สินค้าอื่น ๆ	75,479.40	89,091.30	107,326.10	130,277.40	42,519.50	18	20.5	21.4	9.3	52.3	55.9	55.2	55.2	54.6
มูลค่าส่งออกรวม	144,391.30	159,479.70	194,276.20	236,099.40	77,866.80	10.4	21.8	21.5	8.7	100	100	100	100	100

ที่มา: ศูนย์สถิติการพาณิชย์โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร

หมายเหตุ: * คือ มกราคม-เมษายน 2539

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.8: การส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมจากไทยไปญี่ปุ่น

หน่วย: ล้านบาท

ปี	อาหาร	สิ่งทอ	โลหะและโลหะ	เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์	เครื่องจักรและเครื่องมือช่าง	เคมีภัณฑ์และกระดาษ	วัสดุก่อสร้าง
2518	7,918.81	545.98	792.43	6.97	9.81	86.32	315.14
2519	9,979.21	538.43	951.63	13.15	8.20	103.26	408.51
2520	7,433.24	549.25	1,299.79	15.65	12.49	77.76	381.87
2521	7,488.36	705.39	1,561.30	10.70	18.20	129.84	267.59
2522	9,843.33	1,176.96	1,743.35	9.91	54.10	191.64	492.82
2523	6,283.83	964.10	2,029.96	26.60	29.52	179.70	420.50
2524	8,745.04	1,134.24	1,395.89	50.83	38.68	220.17	291.37
2525	10,685.29	1,179.28	1,342.82	76.50	73.15	164.17	298.60
2526	9,644.64	901.31	1,216.64	115.61	794.54	19.84	332.86
2527	9,924.77	1,034.63	1,965.49	78.34	878.72	32.94	341.78
2528	11,402.41	900.22	1,642.86	181.33	1,640.94	53.05	445.10
2529	16,764.59	1,136.83	1,256.10	167.77	969.04	194.96	667.06
2530	20,855.42	2,126.65	1,308.45	513.65	2,344.75	280.76	1,461.65
2531	26,743.56	4,112.78	2,371.43	1,730.32	3,309.19	652.16	2,168.10
2532	34,635.41	7,254.98	4,400.41	4,492.18	6,342.28	1,273.74	2,370.51
2533	38,256.94	7,227.95	5,298.82	7,297.62	11,284.91	1,602.03	2,427.71
2534	47,688.64	10,246.62	5,825.98	11,578.75	17,103.88	2,726.53	2,496.76
2535	52,347.64	11,877.04	4,140.66	16,398.42	18,808.26	3,064.18	2,542.12
2536	56,449.45	12,300.44	6,040.49	21,387.02	17,988.07	3,368.06	2,946.87
2537	68,205.93	14,534.17	7,498.49	30,500.46	19,759.30	3,383.38	3,677.66

ที่มา: กรมศุลกากร กระทรวงการคลัง

2. สิ่งทอ

สิ่งทอเป็นอุตสาหกรรมที่มีการส่งออกในช่วงปี 2518-2528 เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา กล่าวคือ ในช่วงปี 2518-2522 และ 2524-2525 มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น แต่ ปี 2523 และปี 2526-2528 มีแนวโน้มที่ลดลง ตั้งแต่ปี 2529 เป็นต้นมา มูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว คือ ปี 2531 มีมูลค่าการส่งออก 4,112.78 ล้านบาทและในปี 2537 มีมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นเป็น 14,534.17 ล้านบาท

3. ผลิตภัณฑ์โลหะและอโลหะ

อุตสาหกรรมโลหะและอโลหะเป็นอุตสาหกรรมที่มีการส่งออกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี 2518-2523 และ 2529-2537 โดยเฉพาะปี 2532 มีมูลค่าการส่งออกเท่ากับ 4,400.41 ล้านบาท และปี 2537 มีมูลค่าการส่งออก 7,498.79 ล้านบาท

4. เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์

อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เป็นอุตสาหกรรมใหม่ที่มีการขยายการผลิตอย่างต่อเนื่องโดยมีสาเหตุมาจากการเติบโตค้ำ้นการส่งออกอย่างรวดเร็วและมีทิศทางที่เพิ่มขึ้นตลอดเวลา ตั้งแต่ได้จากในปี 2530 มีมูลค่าการส่งออกเท่ากับ 513.65 ล้านบาท และในปี 2537 มีมูลค่าการส่งออกสูงถึง 30,500.46 ล้านบาท โดยมีการเปลี่ยนแปลงสูงขึ้นเกือบ 60 เท่า ในช่วง 7 ปี (ปี 2530-2537) ซึ่งในปัจจุบันอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ถือเป็นอุตสาหกรรมที่มีการส่งออกไปญี่ปุ่นสูงเป็นอันดับสองรองจากอุตสาหกรรมอาหาร และมีการนำเข้าชิ้นส่วนเพื่อนำมาใช้ในการผลิตเพื่อส่งออก

5. เครื่องจักรและเครื่องมือขนส่งคมนาคม

ในช่วงปี 2518-2530 อุตสาหกรรมเครื่องจักรและเครื่องมือขนส่งคมนาคม มีมูลค่าการส่งออกที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ตั้งแต่ปี 2530 เป็นต้นมา มูลค่าการส่งออกจึงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง คือ มีมูลค่าการส่งออกเท่ากับ 2,344.75 ล้านบาท และในปี 2537 มีมูลค่าการส่งออก 19,759.30 ล้านบาท มีการเปลี่ยนแปลงในช่วงเวลา 2530-2537 เพิ่มขึ้นถึง 8 เท่า ดังนั้นในปัจจุบัน อุตสาหกรรมเครื่องจักรและเครื่องมือขนส่งจึงถือเป็นอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าการส่งออกจากไทยไปญี่ปุ่นมากเป็นอันดับสามของอุตสาหกรรมทั้งหมด

6. เคมีภัณฑ์และกระดาษ

ในปี 2518-2528 อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์และกระดาษมีทิศทางการส่งออกที่ไม่แน่นอน แต่หลังจากที่ค่าเงินเยนแข็งตัวขึ้นทำให้การส่งออกเคมีภัณฑ์และกระดาษมีมูลค่ามากขึ้น กล่าวคือ ปี 2529 มีมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นเป็น 194.96 ล้านบาท และในปี 2537 มีการส่งออกเท่ากับ 3,383.38 ล้านบาท

7. วัสดุก่อสร้าง

อุตสาหกรรมวัสดุก่อสร้างมีการส่งออกที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาในปี 2518-2524 ตั้งแต่ปี 2524 เป็นต้นมา มูลค่าการส่งออกวัสดุก่อสร้างมีมูลค่าสูงขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี 2530 มีมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นเป็น 1,461.65 ล้านบาท ส่วนในปี 2537 มีมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นเท่ากับ 3,677.66 ล้านบาท

4.2 การนำเข้า (Import)

โครงสร้างสินค้าเข้าของไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา แนวโน้มการนำเข้าสินค้าประเภททุน (Capital Equipment) ที่ยังไม่สามารถผลิตได้ในประเทศไทย วัตถุดิบและชิ้นส่วนจากต่างประเทศมีสัดส่วนสูงขึ้น อันเป็นผลจากการที่สินค้าออกของไทยมีระดับการพึ่งพาสินค้าเหล่านี้จากต่างประเทศสูง ในขณะที่สินค้าสำเร็จรูปมีมูลค่าสูงขึ้นตามอัตราการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจ แต่สัดส่วนการนำเข้ารวมได้ลดน้อยลง⁶ ในปี 2531 การนำเข้าของไทยจากญี่ปุ่นมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นสูงสุดถึงร้อยละ 71.4 สูงกว่าอัตราเพิ่มของการนำเข้าทั้งสิ้นหรือมีมูลค่า 148,905 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 29 ของมูลค่าการนำเข้าทั้งสิ้นของไทย สินค้าเข้าจากญี่ปุ่นเป็นสินค้าประเภททุนและวัตถุดิบที่ต้องนำเข้ามาจากญี่ปุ่น เพื่อใช้ในอุตสาหกรรมที่ลงทุนไว้ โดยมีการเปลี่ยนแปลงการนำเข้าของญี่ปุ่นมากกว่าการเปลี่ยนแปลงการนำเข้าทั้งหมดได้แก่ เคมีภัณฑ์ โลหะ เครื่องจักรและอุปกรณ์ ยานพาหนะและอุปกรณ์ น้ำมัน เชื้อเพลิงและหล่อลื่น⁷ หลังจากนั้นไทยนำเข้าสินค้าจากญี่ปุ่นมีมูลค่าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในสัดส่วนใกล้เคียงกับการนำเข้าในปี 2531 แต่การขยายตัวของการนำเข้าเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง

⁶ สมศักดิ์ แคว้นบุญเลิศชัย, การค้าและการลงทุนไทย-ญี่ปุ่น, หน้า 19.

⁷ Seiji Naya and Narongchai Akrasanee, "Thailand's International Economic Relations with Japan and the U.S. : A Study of Trade and Investment Interactions." : pp. III-II5.

ทั้งนี้เนื่องจากภาวะทางเศรษฐกิจเริ่มชะลอตัว และการผลิต การลงทุนภาคอุตสาหกรรมภายในประเทศไทยที่ขยายตัวช้าลง ประกอบกับค่าเงินเยนที่แข็งตัวขึ้น ทำให้การนำเข้าสินค้าทุนและวัตถุดิบจากญี่ปุ่นลดลง โดยเฉพาะในปี 2534 อันเป็นผลจากการเกิดสงครามอ่าวเปอร์เซียที่ทำให้การลงทุนของประเทศต่าง ๆ ลดลง และในปี 2535 ที่เศรษฐกิจไทยชะลอตัวลงจากเหตุการณ์ความไม่สงบภายในประเทศ ส่วนในปี 2536 ถึงปัจจุบัน ภาวะเศรษฐกิจเริ่มดีขึ้นส่งผลให้การนำเข้าจากญี่ปุ่นขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 17 จากตารางที่ 4.4 จะเห็นว่า โครงสร้างสินค้าเข้าของไทยจากเกินกว่าครึ่งเป็นสินค้าทุน รองลงมาคือ สินค้าวัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูป ยานพาหนะและอุปกรณ์การขนส่ง ตามลำดับ ดังนั้นแม้ราคาสินค้าสูงขึ้น ปริมาณการนำเข้าก็ไม่ลดลง จึงอาจสรุปได้ว่า ด้านการค้าในระยะยาว ไทยต้องเทียบเคียงด้านดุลการค้ากับญี่ปุ่น

จากตารางที่ 4.5 สินค้าเข้าที่สำคัญของไทยจากญี่ปุ่น ส่วนใหญ่เป็นเครื่องจักรที่ใช้ในอุตสาหกรรมมากที่สุด รองลงมาคือ เคมีภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์โลหะและเครื่องใช้ไฟฟ้า ในปี 2538 การค้าระหว่างไทยกับญี่ปุ่นมีอัตราการขยายตัวสูงมาก เนื่องจากการแข็งตัวของค่าเงินเยนส่งผลให้สินค้านำเข้าจากญี่ปุ่นมีราคาแพงขึ้น โดยเฉพาะสินค้าประเภททุน ได้แก่ เครื่องจักรและวัตถุดิบที่จำเป็นต้องนำเข้า ประกอบกับการเข้ามาลงทุนของญี่ปุ่นเพิ่มมากขึ้น ทำให้มีมูลค่าการนำเข้าจากญี่ปุ่นมากขึ้นด้วย

การนำเข้าสินค้าอุตสาหกรรมของไทยจากญี่ปุ่นแยกตามประเภทอุตสาหกรรมที่ศึกษา (ตารางที่ 4.6) คือ

1. อาหาร

เป็นอุตสาหกรรมที่ไทยมีทรัพยากรและเป็นฐานการผลิตในประเทศ จึงมีการนำเข้าสินค้าอุตสาหกรรมอาหารไม่มากนักในช่วงปี 2518-2526 ต่อมาในปี 2527 มีมูลค่าการนำเข้าเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเท่ากับ 1,226.19 ล้านบาท และในปี 2537 มีมูลค่าการนำเข้าเท่ากับ 3,363.06 ล้านบาท จะเห็นว่า อุตสาหกรรมอาหารมีการนำเข้าจากญี่ปุ่นในมูลค่าที่น้อยเมื่อเปรียบเทียบกับ การนำเข้าในอุตสาหกรรมประเภทอื่น เนื่องจากไทยเป็นผู้ผลิตเพื่อส่งออก

ตารางที่ 4.4: โครงสร้างสินค้าเข้าของไทยจากญี่ปุ่น

รายการ	มูลค่า: ล้านบาท					อัตราการขยายตัว: ร้อยละ				สัดส่วน: ร้อยละ				
	2535	2536	2537	2538	2539	2536	2537	2538	2539	2535	2536	2537	2538	2539
1. นำเข้าทั้งหมด	302,372.50	353,504.60	413,321.10	538,711.40	441,145.10	16.90	16.90	30.30	-1.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
2. สินค้าซื้อเพื่อผลิต	1,756.90	1,552.30	1,602.50	1,881.80	1,812.80	-11.60	3.20	17.40	15.90	0.60	0.40	0.40	0.30	0.40
3. สินค้าทุน	153,558.80	184,958.10	225,599.50	283,607.00	245,094.40	20.40	22.00	25.70	4.30	50.80	52.30	54.60	52.60	55.60
4. สินค้าวัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูป	78,777.60	79,696.90	89,827.70	122,401.60	93,686.00	1.20	12.70	36.30	-7.80	26.10	22.50	21.70	22.70	21.20
5. สินค้าบริโภค	17,527.20	19,073.30	22,163.40	28,369.5	20,250.00	8.80	16.20	28.00	-14.50	5.80	5.40	5.40	5.30	4.60
6. อานพาหนะและอุปกรณ์การขนส่ง	48,053.10	64,801.40	71,814.00	100,034.50	79,077.90	34.90	10.80	39.30	-3.50	15.90	18.30	17.40	18.60	17.90
7. สินค้าอื่น ๆ	2,698.90	3,422.50	2,313.90	2,417.00	1,224.10	26.80	-32.40	4.50	-41.70	0.90	1.00	0.60	0.40	0.30

ที่มา: ศูนย์สถิติการค้าพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

หมายเหตุ: ปี 2539 เป็นตัวเลขเบื้องต้นคิด เดือน ม.ค.-ค.ค.

ตารางที่ 4.5: สินค้าสำคัญ 10 อันดับแรกของไทยจากญี่ปุ่น

รายการ	มูลค่า: ล้านบาท					อัตราการขยายตัว: ร้อยละ				สัดส่วน: ร้อยละ				
	2535	2536	2537	2538	2539	2536	2537	2538	2539	2535	2536	2537	2538	2539
1. เครื่องจักรใช้ในอุตสาหกรรม	66,368.60	74,584.00	89,151.50	116,451.20	39,723.00	12.4	19.5	30.6	12.8	21.9	21.1	21.6	21.6	22.7
2. ส่วนประกอบและอุปกรณ์ประกอบโครงรถยนต์ตัวถัง	23,799.70	35,088.10	44,449.40	69,067.90	23,567.90	47.4	26.7	55.4	24.7	7.9	9.9	10.8	12.8	13.4
3. เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ	31,531.60	42,100.80	53,816.50	62,841.40	18,897.70	33.5	27.8	16.8	0.2	10.4	11.9	13	11.7	10.8
4. เครื่องพิมพ์	23,148.70	25,789.50	30,811.70	44,156.00	14,778.00	11.4	19.5	43.3	8.3	7.7	7.3	7.5	8.2	8.4
5. เครื่องมือเหล็กกล้า	32,636.80	31,924.80	33,379.60	45,816.70	14,418.20	-1.4	4.6	37.3	10.5	10.7	9	8.1	8.5	8.2
6. แผงวงจรไฟฟ้า	9,997.50	13,606.70	20,100.50	27,699.20	10,382.70	36.1	47.7	37.8	43.8	3.3	3.8	4.9	5.1	5.9
7. ผลิตภัณฑ์โลหะ	11,815.50	14,523.50	19,119.00	25,270.20	9,057.80	22.9	31.6	32.2	23.2	3.9	4.1	4.6	4.7	5.2
8. เครื่องมือเครื่องใช้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์การแพทย์	989,836.00	11,865.14	15,169.00	19,551.30	5,885.50	19.9	27.8	28.9	-6.9	3.3	3.4	3.7	3.6	3.4
9. รถยนต์นั่ง	13,279.90	20,787.30	16,602.80	16,624.00	4,012.00	56.5	-20.1	0.1	-25.5	4.4	5.9	4	3.1	2.3
10. เครื่องใช้ไฟฟ้า	6,254.20	6,361.50	8,157.70	12,366.90	3,404.80	1.7	28.2	51.6	-13.2	2.1	1.8	2	2.3	1.9
รวมสินค้า 10 รายการ	228,458.20	276,631.30	330,757.80	439,844.90	144,127.50	21.1	19.6	33	11	75.6	78.3	80	81.6	82.3
สินค้าอื่น ๆ	73,914.30	76,873.20	82,563.30	98,866.50	31,103.20	4	7.4	19.7	3.6	24.4	21.7	20	18.4	17.7
มูลค่านำเข้ารวม	302,372.50	353,504.60	413,321.10	538,711.40	175,230.70	16.9	16.9	30.3	9.6	100	100	100	100	100

ที่มา: ศูนย์สถิติการพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร

หมายเหตุ: เช่นเดียวกับตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.8: การนำเข้าสินค้าอุตสาหกรรมของไทยจากญี่ปุ่น

หน่วย : ล้านบาท

ปี	อาหาร	สิ่งทอ	โลหะและโลหะ	เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์	เครื่องจักรและเครื่องมือช่าง	เคมีภัณฑ์และกระดาษ	วัสดุก่อสร้าง
2518	282.00	1,125.05	4,311.35	1,322.41	9,220.27	2,572.91	34.98
2519	140.64	1,052.61	5,504.52	1,986.97	9,741.57	2,882.12	34.61
2520	214.78	986.43	6,816.90	2,299.77	14,082.83	3,186.36	52.25
2521	206.32	927.58	6,862.76	3,327.58	15,208.98	3,513.59	153.51
2522	258.90	1,012.39	9,127.12	3,172.74	15,156.14	4,772.26	309.62
2523	478.37	1,453.94	9,791.56	3,623.27	14,957.71	4,854.62	385.69
2524	467.54	1,866.18	11,522.71	4,739.64	21,785.45	6,164.85	227.80
2525	470.50	1,827.16	10,282.47	4,392.58	17,886.68	5,138.56	43.57
2526	755.05	2,188.25	12,830.48	8,620.68	27,574.37	5,877.16	77.78
2527	1,226.19	2,326.51	13,348.84	8,696.30	27,549.25	6,444.66	87.81
2528	1,162.38	2,416.52	14,561.67	8,070.23	25,371.57	9,413.21	84.46
2529	1,665.34	2,158.36	13,443.02	8,130.25	22,668.82	7,399.79	59.73
2530	1,701.45	2,168.52	17,141.17	10,051.35	36,504.12	9,055.62	78.28
2531	4,664.39	2,549.56	29,061.83	18,705.19	68,107.33	10,871.04	80.25
2532	4,079.69	6,762.14	37,800.33	29,108.54	93,075.38	13,626.91	280.57
2533	3,092.42	3,883.18	44,530.89	43,516.28	122,467.50	15,610.83	837.43
2534	5,531.15	4,916.42	21,930.49	50,925.10	123,170.60	15,388.17	2,659.39
2535	4,007.81	6,389.01	53,090.88	53,430.38	129,629.20	17,680.67	2,414.46
2536	3,833.12	6,575.40	57,545.85	65,738.01	158,703.70	20,585.49	345.87
2537	3,363.06	6,981.97	65,116.95	88,685.29	178,745.70	23,230.78	380.26

ที่มา: กรมศุลกากร กระทรวงการคลัง

2. สิ่งทอ

เป็นอุตสาหกรรมที่มีการนำเข้าสูงขึ้นอย่างรวดเร็วในปี 2532 คือ มีมูลค่าการนำเข้าเท่ากับ 6,762.14 ล้านบาท และในปี 2537 มีมูลค่าการนำเข้า 6,981.97 ล้านบาท จะเห็นได้ว่า มีอัตราการเติบโตด้านการนำเข้าอุตสาหกรรมสิ่งทอไม่มากนัก เพราะอุตสาหกรรมสิ่งทอของไทยถือเป็นผู้ผลิตเพื่อส่งออก

3. ผลิตภัณฑ์โลหะและอโลหะ

ผลิตภัณฑ์โลหะและอโลหะเป็นอุตสาหกรรมที่มีการนำเข้าเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่ในปี 2525 และปี 2529 มีการนำเข้าลดลง เนื่องจากความต้องการบริโภคในอุตสาหกรรมมีน้อยลง ตั้งแต่ปี 2529 เป็นต้นมา การนำเข้าผลิตภัณฑ์โลหะและอโลหะมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นโดยมีการนำเข้าสูงสุดในปี 2537 เท่ากับ 65,116.95 ล้านบาท ดังนั้นในปัจจุบันอุตสาหกรรมโลหะและอโลหะมีการนำเข้าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเป็นอุตสาหกรรมที่มีการนำเข้ามากเป็นอันดับสามของอุตสาหกรรมทั้งหมดที่ใช้ในการศึกษา

4. เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์

เป็นอุตสาหกรรมใหม่ที่มีการเติบโตด้านการนำเข้าอย่างรวดเร็วและมีทิศทางที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในปี 2530 มีมูลค่าการนำเข้าเท่ากับ 10,051.35 ล้านบาท และในปี 2537 การนำเข้าเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์จากญี่ปุ่นมีมากเป็นอันดับสองรองจากอุตสาหกรรมเครื่องจักร และการขนส่ง กล่าวคือ มีมูลค่าการนำเข้าเท่ากับ 88,685.29 ล้านบาท

5. เครื่องจักรและเครื่องมือขนส่งคมนาคม

เป็นอุตสาหกรรมที่ไทยนำเข้าจากญี่ปุ่นมากที่สุดในปัจจุบัน เนื่องจากเป็นการนำเข้าเครื่องจักรและเครื่องมือขนส่งคมนาคม เพื่อนำมาใช้ในการผลิตในอุตสาหกรรมอื่น ๆ ที่ญี่ปุ่นมาลงทุน ทำให้การผลิตมีปริมาณและมีประสิทธิภาพที่สูงขึ้น โดยเฉพาะในปี 2531 มีมูลค่าการนำเข้าเพิ่มขึ้นเท่ากับ 68,107.33 ล้านบาท และในปี 2537 มีมูลค่าการนำเข้าสูงถึง 178,745.66 ล้านบาท

6. เคมีภัณฑ์และกระดาษ

เป็นอุตสาหกรรมที่มีการนำเข้าเพิ่มขึ้น เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมใหม่ที่ให้พลังงานเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในประเทศ โดยเฉพาะปี 2531 มีการนำเข้าเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเท่ากับ 10,871.04 ล้านบาท และในปี 2537 มีมูลค่าการนำเข้า 23,230.78 ล้านบาท

7. วัตถุประสงค์สร้าง

เป็นอุตสาหกรรมที่มีการนำเข้าเพิ่มขึ้นตลอดอยู่เสมอ และมีมูลค่าการนำเข้าไม่มากนัก โดยมีการนำเข้าสูงสุดในปี 2534 คือ มีมูลค่าการนำเข้าเท่ากับ 2,659.39 ล้านบาท และปี 2537 มีมูลค่าการนำเข้า 380.26 ล้านบาท

จะเห็นว่า ปี 2529 มูลค่าของสินค้าอุตสาหกรรมทั้งหมดมีการนำเข้าสินค้าจากญี่ปุ่นสูงที่สุด เนื่องจากค่าเงินเยนของญี่ปุ่นสูงขึ้น ยกเว้นอุตสาหกรรมอาหาร

4.3 การค้า (Trade Balance)

การบันทึกสถิติการส่งออกนำเข้าของไทยมีตั้งแต่ปี 2393 เป็นต้นมา จนกระทั่งปี 2485 พบว่า มูลค่าการส่งออกของไทยมากกว่ามูลค่านำเข้า หรือไทยได้เปรียบดุลการค้าหรือมีดุลการค้าเกินดุลมาตลอด มีการเสียเปรียบหรือขาดดุลการค้าในช่วงปี 2486-2490 ซึ่งปี 2486 เป็นการขาดดุลครั้งแรกของไทย และเกินดุลอีกครั้งในช่วงปี 2491-2494 นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ดุลการค้าของไทยก็ขาดดุลตลอดมา ทำให้ไทยมีการขาดดุลทางการค้าติดต่อกันมานานและมีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ กล่าวคือ การขาดดุลการค้าของไทยเริ่มรุนแรงในปี 2511-2513 ซึ่งเป็นช่วงที่สหรัฐอเมริกาโหมทำสงครามอินโดจีน ทำให้ความต้องการนำเข้าสินค้าสูง และมีมูลค่าการขาดดุลได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างมากตั้งแต่ปี 2516 เป็นต้นมา เพราะกลุ่มประเทศผู้ส่งออกน้ำมัน (OPEC) ได้ประกาศขึ้นราคาน้ำมันเป็นครั้งแรก ผลของการรวมตัวของกลุ่มประเทศผู้ส่งออกน้ำมัน แล้วประกาศขึ้นราคาน้ำมันเป็นระยะ ๆ ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อดุลการค้าของไทย การที่ประเทศไทยขาดดุลการค้าเป็นระยะเวลานานติดต่อกัน มีสาเหตุสำคัญเนื่องมาจากความต้องการสินค้าต่างประเทศอยู่ในอัตราสูง มีการส่งเสริมอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าที่ใช้วัตถุดิบและส่วนประกอบจากต่างประเทศ ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้มีการนำเข้าสินค้าทุน น้ำมันเชื้อเพลิง วัตถุดิบและกึ่งวัตถุดิบ ส่วนประกอบยานพาหนะและอุปกรณ์ ในอัตราที่สูงมากตั้งแต่เริ่มแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ (ปี 2504) จนถึงปัจจุบัน แม้ในบางปีการนำเข้าสินค้าดังกล่าวมาแปรรูปเพื่อส่งออกไปยังประเทศญี่ปุ่นและประเทศที่ 3 ตลอด ก็ไม่ช่วยลดการขาดดุลการค้าของประเทศได้อย่างถาวร เพราะความต้องการสินค้านี้อยู่มากโดยเฉพาะกับญี่ปุ่น

¹ สุภทร ราชวงศ์ศึก, การค้าระหว่างประเทศและการพัฒนาของประเทศไทย, หน้า 162.

ประเทศญี่ปุ่นมีบทบาทต่อโครงสร้างเศรษฐกิจไทยในด้านการส่งออกและการนำเข้า เนื่องจากญี่ปุ่นเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญที่สุด ทำให้การขาดดุลการค้ารวมมีอิทธิพลจากการขาดดุลกับญี่ปุ่นมากที่สุด โดยการขาดดุลการค้าของไทยกับญี่ปุ่นมีสาเหตุคือ สินค้าอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมของไทยไม่สามารถส่งไปจำหน่ายญี่ปุ่นได้เหมือนกับที่ส่งไปประเทศอื่น ๆ เนื่องจากญี่ปุ่นปิดกั้นตลาดมากเกินไป การรับเงินช่วยเหลือและเงินกู้จากญี่ปุ่นทำให้ไทยต้องนำสินค้าเข้าจากญี่ปุ่นตามข้อผูกพัน สำหรับบริษัทเอกชนของไทยยังมีความต้องการเทคโนโลยีในการผลิตจากญี่ปุ่น จึงจำเป็นต้องซื้อเครื่องมือเครื่องจักรตลอดจนการเข้าร่วมบริหารงานกับญี่ปุ่น และในที่สุดก็ต้องมีการนำเข้าจากญี่ปุ่น ซึ่งการขาดดุลการค้านี้ไม่มีผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในค่าของเงินบาทและฐานะการเงินของประเทศ แต่การขาดดุลการค้าสูงก็ไม่ใช่ผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศทั้งในด้านหนี้สินของประเทศ การจ้างงานและรายได้ของประชาชน ซึ่งเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขอย่างคอบเนื่องทั้งสินค้าเข้าและสินค้าออก⁹

จากตารางที่ 4.7 และ 4.8 จะเห็นได้ว่า ดุลการค้าไทยกับญี่ปุ่นส่งผลกระทบต่อดุลการค้าของไทยมากที่สุด เนื่องจากญี่ปุ่นเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญที่สุดของไทยและการนำเข้าของไทยจากญี่ปุ่นมีมูลค่าที่สูงกว่าการส่งออกของไทยไปญี่ปุ่น โดยมีแนวโน้มการขาดดุลการค้ามากขึ้นทุกปีและเป็นการขาดดุลอย่างต่อเนื่องเรื่อยมา แต่ การขาดดุลการค้าในปี 2529 มีการขาดดุลการค้าลดลงคือ 30,523.90 ล้านบาท เนื่องจากมีการประชุม Plaza Agreement ทำให้ค่าเงินเยนของญี่ปุ่นสูงขึ้น หลังจากนั้นการขาดดุลก็เพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ โดยในปี 2536 มีการขาดดุลการค้า 194,024.90 ล้านบาท ในปี 2537 การขาดดุลการค้าเพิ่มขึ้นเป็น 219,044.90 ล้านบาท และปี 2538 มีการขาดดุลการค้าสูงถึง 274,100 ล้านบาท

ในทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ การแก้ไขปัญหาดุลการค้าควรให้ได้รับความกระทบกระเทือนน้อยที่สุดแต่ได้ผลมากที่สุด (Maximum Results at Minimum Cost) การแก้ไขความไม่สมดุลทางการค้ามี 4 ประการคือ¹⁰

1. ใช้นโยบายการเงินและการคลัง (Monetary and Fiscal Policies) ได้แก่ การพยายามให้อำนาจซื้อโดยส่วนรวมของประชาชน (Aggregate Demand) ลดลง อาจโดยการเพิ่มร้อยละของเงินคงคลังของธนาคารพาณิชย์ให้มากขึ้น เพิ่มอัตราส่วนลดที่ธนาคารชาติคิดกับธนาคารพาณิชย์

⁹ กระทรวงพาณิชย์, "ความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่น มิติทางเศรษฐกิจ," กันยายน 2530, หน้า 29-30.

¹⁰ ประพันธ์ เศรษฐนันท์, "ปัญหาดุลการค้าและพระราชบัญญัติเพิ่มภาษีอากร," วารสารสังคมศาสตร์ 8.1 (มกราคม 2514): 53-55.

ตารางที่ 4.7: มูลค่าเงินค้ำออก, เงินค้ำเข้าและจุดการค้ำรวมของไทย

หน่วย: ล้านบาท

ปี	เงินค้ำออก	อัตราการเปลี่ยนแปลงของเงินค้ำออก	เงินค้ำเข้า	อัตราการเปลี่ยนแปลงของเงินค้ำเข้า	จุดการค้ำ
2518	48,437.60	-3.80	66,833.20	4.40	-18,397.60
2519	60,796.60	25.50	72,878.60	9.00	-12,082.00
2520	71,198.10	17.10	94,177.00	29.20	-22,978.90
2521	83,065.00	16.70	108,898.80	15.60	-25,833.80
2522	108,179.00	30.30	146,161.30	34.20	-37,982.30
2523	133,197.20	23.10	193,618.00	32.50	-60,420.80
2524	153,000.70	14.90	219,023.80	13.10	-66,023.10
2525	159,728.20	4.40	196,616.00	-10.20	-36,887.80
2526	146,471.80	-8.30	236,608.50	20.30	-90,136.70
2527	175,237.20	19.60	245,133.00	3.60	-69,917.80
2528	193,365.50	10.30	251,169.40	2.50	-57,803.90
2529	233,382.80	20.70	214,357.70	-3.90	-7,974.90
2530	299,853.10	28.50	334,209.00	38.50	-34,355.90
2531	403,569.80	34.60	513,114.30	53.50	-109,544.50
2532	516,315.00	27.90	662,678.80	29.10	-146,363.80
2533	589,812.60	14.20	852,981.50	28.70	-263,168.90
2534	725,448.80	23.00	959,408.00	12.50	-233,959.00
2535	824,643.30	13.70	1,033,244.70	7.70	-208,601.40
2536	940,862.60	14.10	1,170,846.40	13.30	-229,983.80
2537	1,137,601.60	20.90	1,369,260.40	16.90	-231,658.70
2538	458,663.60	23.60	616,361.20	28.80	-157,697.60

ที่มา: กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ตารางที่ 4.8: มูลค่าสินค้าออก, สินค้าเข้าและดุลการค้าระหว่างไทยกับญี่ปุ่น

หน่วย: ล้านบาท

ปี	สินค้าออก	สินค้าเข้า	ดุลการค้า
2518	12,421.50	21,083.70	-8,662.20
2519	15,685.70	23,649.10	-7,963.40
2520	14,029.40	16,865.90	-16,439.90
2521	30,469.30	33,460.70	-16,594.80
2522	22,900.60	37,636.00	-14,735.40
2523	20,098.40	39,984.30	-19,885.90
2524	21,704.30	52,521.20	-30,816.90
2525	21,947.50	46,085.70	-24,138.20
2526	22,087.30	64,757.40	-42,670.10
2527	22,787.20	66,059.20	-43,272.00
2528	25,828.20	66,586.70	-40,758.50
2529	33,132.20	63,656.00	-30,523.80
2530	44,607.90	86,863.50	-42,225.60
2531	64,412.10	148,904.90	-84,492.80
2532	87,996.00	200,937.20	-112,941.20
2533	101,452.80	259,207.60	-157,754.80
2534	131,016.60	281,665.00	-150,648.40
2535	144,391.30	302,372.50	-157,981.20
2536	159,479.70	353,504.60	-194,024.90
2537	194,276.20	413,321.10	-219,044.90
2538	215,900.00	490,000.00	-274,100.00

ที่มา: กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

หรือรัฐบาลควบคุมปริมาณการใช้จ่ายเงินงบประมาณ มาตรการเหล่านี้ทำให้ปริมาณเงินในมือประชาชนลดลง อันเป็นผลทางตรงที่ทำให้ช่านาจอ้อของประชาชนลดลง เพราะฉะนั้นการตั้งสินค้าเข้าก็ต้องลดลง

2. มีการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา (Exchange-rate Alternative) โดยการลดค่าเงิน (Depreciation) ซึ่งการลดค่าเงินบาทลงจะทำให้การตั้งสินค้าเข้าลดลง และเป็นการเพิ่มขึ้นสินค้าออก

3. ให้มีการขึ้นภาษีศุลกากร หรือ การกำหนดโควต้า ซึ่งมีผลทางตรงที่จะยับยั้งการตั้งสินค้าเข้า

4. การกระตุ้นให้มีการลงทุนจากต่างประเทศเป็นผลดีต่อการแก้ไขดุลการชำระเงินโดยตรง การลงทุนจากต่างประเทศ ชั้นแรกควรเป็นประเภทสินค้าที่เขามาเข้า (Import-substituting Industrialization) เมื่ออุปทานของสินค้านั้นมีเพียงพอในประเทศ ความต้องการสินค้าจากต่างประเทศควรน้อยลง สิ่งที่รัฐบาลต้องทำคือ ก่อให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการลงทุน ให้หลักประกันความเชื่อมั่นมากขึ้น ข้อนี้อาจขัดแย้งกับการให้ลดค่าเงินตรา การลดค่าเงินบาท ทำให้เงินบาทมีค่าน้อยลงไปในสายตาของต่างประเทศ อันมีผลโดยตรงต่อการลงทุนคือ มีการเพิ่มภาษีสรรพสามิต (Excise Taxes) เกินกว่าประเทศอื่น ๆ มีผลทำให้มูลค่าไรลดน้อยลงไป จึงเด็กที่จะไปลงทุนในประเทศที่มีอัตราภาษีต่ำกว่า ซึ่งสามารถแก้ไขได้โดยการผ่อนผันการชำระภาษีให้ได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด วิธีนี้ต้องระวังเพราะอาจทำให้อุตสาหกรรมประเภทเดียวกันที่มีอยู่ได้รับความกระทบกระเทือน ดังนั้นจึงไม่ควรเก็บภาษีให้สูงมากเพื่อดึงดูดชาวต่างประเทศให้มาลงทุนมากขึ้น

ดังนั้น การแก้ปัญหาดุลการค้าของไทยในระยะสั้นคือ การใช้นโยบายการเงินและการคลังเพื่อควบคุมปริมาณเงินในตลาดให้น้อยลง ทำให้ช่านาจอ้อของประชาชนลดลง ควบคู่กับการเพิ่มภาษีศุลกากรและมาตรการลดค่าเงิน โดยเป็นการส่งเสริมอุตสาหกรรมภายในประเทศ นอกเหนือจากการลดปริมาณการบริโภคสินค้าต่างประเทศ เพื่อทำให้อุตสาหกรรมภายในประเทศดีขึ้น มูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้น การนำเข้ามีมูลค่าลดลง ส่งผลให้ดุลการค้าเกินดุล

การเก็บภาษีไม่เว้นชนิดใดสูงเกินไปอาจมีผลทำให้เงินทุนออกนอกประเทศได้ เพราะแทนที่นักลงทุนจะนำเงินทุนมาใช้ในประเทศได้นั้น ค่าไรจะลดลง เพราะเสียภาษีมาก ดังนั้นจึงควรไปลงทุนในประเทศอื่นที่มีอัตราภาษีน้อยกว่า

4.4 แนวโน้มการส่งออก การนำเข้าและดุลการค้าไทยกับญี่ปุ่นในอนาคต

ด้านการส่งออก สินค้าไทยที่ส่งออกไปญี่ปุ่นจะเป็นสินค้าอุตสาหกรรมมากขึ้น ซึ่งญี่ปุ่นมักเข้ามาเป็นผู้ร่วมลงทุน ทำให้ไทยขาดดุลกับประเทศญี่ปุ่นเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีการนำสินค้าทุนประเภทเครื่องจักรอุปกรณ์และวัตถุดิบจากญี่ปุ่นมาประกอบในไทย ลักษณะดังกล่าวเป็นการย้ายฐานการผลิตของญี่ปุ่นที่มีการเปลี่ยนแปลงหลังจากที่ค่าเงินเยนแข็งตัวขึ้น ส่วนด้านการนำเข้าของไทยต่อญี่ปุ่นก็ยังมีลักษณะพึ่งพาสินค้าวัตถุดิบ กึ่งวัตถุดิบ และสินค้าทุน สินค้าประเภทนี้ทำให้ไทยขาดดุลการค้ามากขึ้น ในระยะสั้นไทยจะขาดดุลการค้ากับญี่ปุ่นมากยิ่งขึ้นอันเนื่องมาจากการลงทุนของญี่ปุ่นที่มีการนำเข้าสินค้าทุน วัตถุดิบและกึ่งวัตถุดิบสูงขึ้น แต่ในระยะยาวถ้ามีการผลิตเพื่อส่งออกมากขึ้น ก็อาจจะช่วยบรรเทาปัญหาการขาดดุลการค้าได้ สำหรับภาวะเศรษฐกิจไทยในปี 2540 คาดว่า มีการขยายตัวเพียงร้อยละ 6-7 มีมูลค่าการค้าระหว่างไทยกับญี่ปุ่น 835,000 ล้านบาท การส่งออกมีมูลค่า 265,000 ล้านบาท มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.96 ส่วนใหญ่เป็นสินค้าในอุตสาหกรรมประกอบอิเล็กทรอนิกส์ การส่งออกที่ขยายตัวทำให้ความต้องการนำเข้าสินค้าทุนและวัตถุดิบ เพื่อผลิตสินค้าตอบสนองความต้องการภายในประเทศและเพื่อส่งออก ทำให้มูลค่าการนำเข้าเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.56 คือ มีมูลค่าเท่ากับ 570,000 ล้านบาท โดยมีแนวโน้มการนำเข้าอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น ส่งผลกระทบต่อการค้าที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.01 คือ 305,000 ล้านบาท จากการขาดดุลการค้ารวม 595,000 ล้านบาท¹¹

ตารางที่ 4.9 เป็นการคาดคะเนการค้าของไทยกับญี่ปุ่น 5 ปี ข้างหน้าพบว่า ในปี 2543 มีมูลค่าการค้าของไทยกับญี่ปุ่น 1,441,500 ล้านบาท โดยมีอัตราการขยายตัวในช่วงปี 2537-2543 เฉลี่ยร้อยละ 15.5 ต่อปี การส่งออกของไทยไปญี่ปุ่นมีมูลค่า 462,500 ล้านบาท มูลค่าการนำเข้าของไทยจากญี่ปุ่น 979,000 ล้านบาท ส่งผลให้ดุลการค้าขาดดุล 516,500 ล้านบาท โดยการขาดดุลการค้าระหว่างไทยกับญี่ปุ่นมีการขาดดุลมากกว่าการขาดดุลการค้าทั้งหมด ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ประเทศญี่ปุ่นมีอิทธิพลมากในการกำหนดดุลการค้าของไทย กล่าวคือ ปัญหาดุลการค้าขาดดุลเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มที่รุนแรงมากขึ้นในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขาดดุลทางการค้ากับประเทศญี่ปุ่น ดังนั้นการแก้ปัญหาดุลการค้าขาดดุลของไทยจึงต้องมุ่งที่ประเทศญี่ปุ่นเป็นสำคัญ

¹¹ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง ฝ่าฟันมาการส่งออก การนำเข้าและดุลการค้าปี 2540 ณ โรงแรมแอมบาสซานคอร์ จีที จอมเทียน ชลบุรี, 20-22 ธันวาคม 2539: หน้า 19. (อัคราเนนา)

ตารางที่ 4.9: การค้าระหว่างไทยกับญี่ปุ่น ปี 2537 และปี 2543

	มูลค่าการค้า (ล้านบาท)		สัดส่วน (ร้อยละ)		อัตรายายตัว (ร้อยละ)	
	2537	2543	2537	2543	2537	2538-2543
ไทย-ประเทศคู่ค้าทั้งหมด						
- มูลค่าการค้า	2,506,862	6,143,817	100.0	100.0	18.7	16.1
- ส่งออก	1,137,602	2,890,012	100.0	100.0	20.9	16.8
- นำเข้า	1,369,260	3,253,805	100.0	100.0	16.9	15.5
- คุณการค้า	-231,659	-363,793				
ไทย-ญี่ปุ่น						
- มูลค่าการค้า	607,597	1,441,500	24.2	23.5	18.4	15.5
- ส่งออก	194,276	462,500	17.1	16.0	21.8	15.6
- นำเข้า	413,321	979,000	30.2	30.1	16.9	15.5
- คุณการค้า	-219,045	-516,500				

ที่มา: ร่างรายงานการศึกษาของกลุ่มการค้าระหว่างไทย-ญี่ปุ่น อ้างจาก วรรณ อุปาคติก, **ทิศทางเศรษฐกิจไทยปี 2539**, หน้า 86.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย